

“Dins o fora de l’aula?” Un dilema clau en les representacions dels professors pel que fa a l’agrupament dels nouvinguts

Margarida Cambra, Juli Palou i Eulàlia Vila

Grup de Recerca PLURAL
(Plurilingüïsmes Escolars i Aprenentatge de Llengües)
Universitat de Barcelona

V Simposi: Llengua, Educació i Immigració. “Nouvinguts, fins quan?”
Girona, 23 i 24 de novembre de 2006

“Dehors et dedans forment une dialectique d’écartèlement et la géométrie évidente de cette dialectique nous aveugle dès que nous la faisons jouer dans des domaines métaphoriques. Elle a la netteté tranchante de la dialectique du oui et du non qui décide tout”.

G. Bachelard, La poétique de l’espace, (ed. 1981: p.190).

Marc de la recerca

- Vuit docents de diferents nivells educatius
- Durada: dos anys (2003-2005)
- Perspectiva etnogràfica
- Anàlisi de les representacions que emergeixen en el discurs dels docents sobre les noves situacions plurilingües

1ª fase: Entrevistes individuals

2ª fase: Debats en grup (DG)

Debats sobre observacions de classes (ODG)

Propòsit de la recerca

Anàlisi de les representacions dels docents de la mostra al voltant de la ubicació dels nouvinguts.

Recerca de la dialèctica “dins/fora”, expressada discursivament.

Primeres representacions

➤ Dades: Debats de grup (DG)

L'arribada dels nousvinguts, que presenten greus dificultats per comprendre, comunicar-se i seguir una classe ordinària, provoca una situació de conflicte.

Què fan els docents implicats en aquesta recerca per posar-hi remei?

Extret 1 i 2: Elvira Professora d'anglès a secundària

- Parteix d'una realitat: els alumnes es troben "barrejats"
- Dóna prioritat al grup i pren una posició clara per tractar el problema: "fora"
- Argumenta que a secundària el nivell de treball exigeix una competència lingüística prèvia com a requisit indispensable
- Es posa en la perspectiva dels nousvinguts al·ludint a la frustració que poden sentir; amb tot, defensa que no es pot "*parar el programa*"
- Descriu la situació quotidiana com un descontrol: "*Anem a salto de mata*" i "*la situació ens desborda*"

Extret 2: Tina

Mestra d' Educació Infantil

- Considera una aberració que els alumnes de secundària treballin els continguts a l'aula ordinària, sense tenir una competència en català

- Fa l'argument extensiu als últims anys de primària, esmentant, com exemple, les mancances en competència lectora

- Es posa en la perspectiva dels nouvinguts, compadint-los (“*ell, pobre*”) per la frustració d'estar “pintant” quan els altres llegeixen

Extret 2: Pilar

Mestra d'Infantil i Primària

- Destaca la importància de les relacions interpersonals, que qualifica d’“emocionals”, i se centra en el sentiment dels nens que “no coneixen ningú”

- Troba bé el fet que vagin “fora”, en un espai tipus taller, per aprendre, però creu necessari una bona articulació entre el “fora” i el “dins”

- És del parer que no només ha d’haver-hi coordinació entre els mestres, sinó també fórmules com “el company de referència”

Extret 2: Laura

Responsable d'una aula de suport de Secundària

- Expressa el seu malestar per la dificultat, fins i tot en les condicions d'un petit grup, d'ajudar els nous a seguir les assignatures no lingüístiques
- La dificultat també sorgeix dins de les classes de suport o d'acollida per als nois i noies més grans
- Parla des del seu estatus de mestra d'Educació Especial
- Atribueix la responsabilitat del problema a la institució educativa

Extret 2: Lídia

Professora de llengua estrangera de Secundària

- Aprofundeix amb empatia en el sentiment d'un adolescent escolaritzat al seu país que, d'un dia per l'altre, es veu reduït a la condició de *"tonto absoluto"*
- Desmunta la imatge estereotipada que tots els nens marroquins vénen amb deficiències d'escolarització. Aquesta categorització li ve donada pel fet que *"no pot explicar què sap"*
- Amb el seu discurs posa l'èmfasi en els altres sabers adquirits (*"el que ha fet, estudiat, el que sap"*) que moltes representacions corrents obliden
- Delimita el problema a la competència lingüística i reivindica la consideració que mereixen els coneixements adquirits al seu país d'origen

Extret 2: Sira Mestra d'escola rural

- Esmenta les intermitències sofertes pels nouvinguts que van de fora a dins i a l'inrevés i no poden seguir el "fil" de la classe
- Explica les decisions de l'equip de mestres, obviant les de l'administració educativa i optant per deixar-los al màxim "dins"
- Situa el mestre de reforç dins l'espai de l'aula ordinària
- Té conviccions molt fortes sobre el valor del treball cooperatiu, de l'acompanyament del nen nouvingut per part d'educadors i companys dintre "l'ambient del grup"
- Entén i valora l'aula com un espai social, amb un element clau: la complementarietat i l'ajut mutu dels aprenents com a eina educadora.

Noves representacions

- Dades:
 - Observacions de situacions d'aula i debat (ODG)
- **Observació** en grup de la transcripció d'una sessió a l'aula de suport de 1r d'ESO en un IES de l'Empordà
 - Laura ajuda a fer el treball de l'àrea de Ciències Naturals
 - Els alumnes nouvinguts -un nen equatorià i tres nens marroquins- produeixen un text a partir de l'observació d'un dels arbres de l'escola
- **Debat posterior** (ODG7): Intervenent docents de primària (Pilar, Xesco, Ester i Sira) i secundària (Lídia i Elvira).

Extret 3

Pilar

Relació

Feina àrees	Feina llengua
Aula ordinària	Aula acollida

Manca de coordinació

Caldria més sensibilitat per part del professorat

Xesco

Proposa solucions:

-Cooperació dels alumnes catalanoparlants en petits subgrups

- Flexibilitat dels docents per facilitar els agrupaments

Immersió: solució fàcil

Sira

-Matisa els seus primers plantejaments (DG):

-És important la integració PERÒ han de sortir

-De vegades valorem més el resultat, i no pas el procés

-Oposició cooperació/competitivitat

Lídia

-Nouvinguts de secundària:

Aula d'acollida = refugi davant la tensió de l'aula ordinària

Síntesi

Per a uns...

➤ L'aula d'acollida és... un refugi

- Espai amb límits, íntim, protector, que permet la concentració
- Espai social on les relacions interpersonals són més avinents

➤ L'aula ordinària és...el risc

- Espai gran, públic, on tots van al mateix ritme
- Espai massificat, on les relacions interpersonals són difícils, amb el risc de malentesos i possibles judicis o estigmes

Síntesi

Per a uns altres, avesats a flexibilitzar els agrupaments...

- A l'aula ordinària també és possible crear condicions d'ajut específic, sense necessitat de treure'ls ni privar-los de l'oportunitat de teixir relacions:
 - apadrinament,
 - ajut entre iguals,
 - participació de membres de la comunitat,
 - presència de més d'un mestre a l'aula,
 - presència puntual de la mare, etc.

Algunes conclusions...

- “La geografia educativa”:
 - El repte de la gestió de l'espai escolar: de la rigidesa a la flexibilitat
 - Prioritzar el seu procés d'aprenentatge per damunt de les competències resultants
 - Necessitat de reflexió sobre l'agrupament dels nouvinguts
- Conviccions compartides pels diferents docents:
 - Oferir una atenció singular i personalitzada als nouvinguts
 - Garantir el seu benestar afectiu

- El paper que s'atorga a la llengua és fonamental:
 - És el vehicle de comunicació dels coneixements, al qual els professors de les àrees no lingüístiques haurien de ser més sensibles.
 - Les mancances lingüístiques del nouvingut se solen fer extensives a d'altres sabers.
 - Es considera prioritària la relació entre la capacitat d'expressió i la millora de l'activitat mental.

- **En situació de debat grupal** els docents manifesten, argumenten i reformulen les seves representacions:
 - Primers debats (DG) = posicions polaritzades
 - Debats a partir de les observacions (ODG) = ja no es limiten a expressar la manera com veuen la qüestió, sinó que van aprofundint en el tema, matisant els seus discursos i construint reflexions compartides

Dialèctica del dins i el fora

Davant la possibilitat de considerar una porta oberta o tancada, Bachelard valoritza la imatge del llindar, símbol de totes les arribades i totes les partides

